



בס"ד

וישמע יתרו כהן מדין לפרשת יתרו

בואו של יתרו למחנה ישראל

1. שמות פרק י"ח

א וישמע יתרו כהן מדין, חתנו משה, את כל-אשר עשה אלהים למשה, ולישׂראל עמו: כי-הוציא יהוה את-ישׂראל, ממצרים. **ב** וישׂח, יתרו חתנו משה, את-צפרה, אשת משה--אחר, שלוחיה. **ג** ואת, שני בניה: אשר שם האחד, גרשם--כי אמר, גר הייתי בארץ נכריה. **ד** ושם האחד, אליעזר--כי-אלהי אבי בעזרי, ויצלני מחרב פרעה. **ה** ויבא יתרו חתנו משה, ובניו ואשתו--אל-משה: אל-המדבר, אשר-הוא חנה שם--הר האלהים. **ו** ויאמר, אל-משה, אני חתנד יתרו, בא אלני; ואשתד--ושני בניה, עמה.

ז ויצא משה לקראת חתנו, וישׂתחו וישׂק-לו, וישׂאלו איש-לרעהו, לשלום; ויבאו, האלה. **ח** ויספר משה, לחתנו, את כל-אשר עשה יהוה לפרעה ולמצרים, על אודת ישׂראל: את כל-התלאה אשר מצאתם בדבר, ויצלם יהוה. **ט** ויחז יתרו--על כל-הטובה, אשר-עשה יהוה לישׂראל: אשר הצילו, מיד מצרים ומיד פרעה: אשר הציל את-העם, מתחת יד-מצרים. **י** א עתה ידעתי, כי-גדול יהנה מכל-האלהים: כי בדבר, אשר זדו עליהם. **יב** וישׂח יתרו חתנו משה, עלה ויזכרים--לאלהים; ויבא אהרו וכל זקני ישׂראל, לאכל לחם עם-חתנו משה--לפני האלהים.

מדוע חזרה ציפורה ובניה למדין

2. שמות פרק ד', כ'

ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכבם על החמור וישׂב ארצה מצרים.

3. רש"י

כשאמר לו הקב"ה במדין: "לך שוב מצרים", "ויקח משה את אשתו ואת בניו..." וגומר, ויצא אהרן לקראתו "ויפגשהו בהר האלהים" (ד', כז), אמר לו: מי הם הללו? אמר לו: זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בניי. אמר לו: והיכן אתה מוליכן? אמר לו: למצרים. אמר לו: על הראשונים אנו מצטערים, ואתה בא להוסיף עליהם? אמר לה: לכי לבית אביך. נטלה שני בניה והלכה לה.

4. ראב"ע

וחשב להוליך אשתו ובניו למצרים, ושיצאו יחדיו עם ישראל. ולא הייתה עצה נכונה, כי הוא בא להוציא ישראל, והם יראו שבא עם אשתו ועם בניו לגור שם... וטעם "וישב ארצה מצרים" כי הוא לבדו שב, כי כאשר פגש השם את משה, נימול אליעזר, ובהתרפאו שבה ציפורה עם בניה אל אביה, ומשה הניחם ושב למצרים.

5. הרמב"ן

וייתכן זה כי בעבור שנימול אליעזר לא היה יכול להביאו בדרך עד שיתחזק הילד, ולא רצה לעכב את שליחותו של הקב"ה, ולכן עזבם במלון וציווה אותה לשוב אל בית אביה בהתרפאו. וזהו שנאמר ("ח, כ) "אחר שלחיה".

...גם אפשר שהלכו (- משה ומשפחתו) למצרים, וכאשר נתעכבו שם נכספה (- ציפורה) אל אביה, ושילחה עם הבנים. וזה טעם "אחר שלחיה" - כי חזר יתרו שמא היה דעתו לגרש אותה.

6. שמות פרק ו'

טז ואלה שמות בני-לוי, לתלדתיים--גרשון, וקהת ומכרי; ושני חיי לוי, שבע ושלשים ומאת שנה. **יז** בני גרשון לבני נשמי, למשפחתם. **יח** ובני קהת--עמרם ויפקר, וקברון ועזיאל.. **כ** וישׂח עמרם את-יוכבד דדתו, לו לאשה, ונתלד לו, את-אהרן ואת-משה; וישׂני חיי עמרם, שבע

וישלשים ומאת שנה. ... **כג** וישׂח אהרן את-אלישבע בת-עמינדב, אחות נחשון--לו לאשה; ונתלד לו, את-נדב ואת-אביהוא, את-אלעזר, ואת-איתמר. ... **כה** ואלעזר בן-אהרן לקח-לו מבנות פוטאל, לו לאשה, ונתלד לו, את-פינחס; אלה, ראשי אבות הלויים--למשפחתם. **כו** הוא אהרן, ומשה--אשר אמר יהוה, להם, הוציאו את-בני ישׂראל מארץ מצרים, על-צבאתם. **כז** הם, המדברים אל-פרעה מלך-מצרים, להוציא את-בני ישׂראל, ממצרים; הוא משה, ואהרן.

בין המחצית הראשונה של הסיפור לבין מחצית השנייה

7. שמות פרק ב'

(כב) ונתלד בן ויקרא את שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה:

8. הרב סמט

בהיותו במדין, מעוניין יתרו דווקא במשמעות האישית והמשפחתית הנודעת לו מסיפור יציאת מצרים אשר שמע אודותיו. כאב מסור לבתו ולנכדיו, הוא חפץ להשיבם אל אבי המשפחה, אל משה חתנו. דבר זה מודגש בכתוב בכך שעיקר השמועה ששמע הוא במה שיעשה א-להים למשה' ורק אחר כך 'ולישׂראל עמו'. הקורא עשוי לתמוה: מהו האירוע שבו משה הוא העיקר? הרי ביציאת מצרים משה אינו אלא שליח ה' להוציא את ישראל, והם הם העיקר?

על כן מסביר לך הכתוב כי אין הכוונה אלא לאירוע זה עצמו: "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים".

9. הרמב"ן

אחר שלוחיה - בעבור שהזכיר הכתוב (לעיל ד כ) ויקח משה את אשתו ואת בניו וישׂב ארצה מצרים, הוצרך לומר כאן שהיתה בבית אביה, כי משה שלחה שם. ויתכן שיאמר כי לקחה יתרו להשיבה אליו אע"פ ששלחה ממנו, **בעבור ששמע כל אשר עשה אלהים למשה, כי מעתה ראוי ללכת אחרי המלך בכל אשר ילך**

10. רש"י

"ומשה היכן הלך?... אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם".

מדוע בא יתרו למחנה ישראל – או הרקע ל"גירוי"

11. זבחים קט"ז ע"א

כתנאי (שמות יח) וישמע יתרו כהן מדין מה שמועה שמע ובא ונתגייר ר' יהושע אומר מלחמת עמלק שמע שהרי כתיב בצדו (שמות יז) ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ר"א המודעי אומר מתן תורה שמע [ובא] שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל [מלכין] <עובדי כוכבים> [גוים] אחזתן רעהו בהיכליהו ואמרו שירה ...

ר"א [בן יעקב] אומר קריעת ים סוף שמע ובא שנא' (יהושע ה) ויהי כשמוע כל מלכי האמורי

12. רש"י

וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (זבחים קטז)

13. הרב יהודה עמיטל

מה היה במלחמת עמלק שהניע את יתרו לצאת מגדרו, ולבוא אל בני ישראל למדבר? זאת לא היתה מלחמה על קיומו של עם ישראל. לא העם כולו עמד בסכנה. אמנם, היתה זו מלחמה אכזרית, ועמלק הצליח לפגוע בעם ישראל, כמו שכתוב: "ויזנב בך כל הנחשלים אחרק". והיו באותה מלחמה מפלות ונצחונות - פעם גברה ידו של עמלק, ופעם של ישראל: "והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו

וגבר עמלק" (שמות יז "א). המלחמה הסתיימה בנצחון לא כל-כך סוחף של ישראל: "ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרב". מה גדול המרחק בין קריעת ים סוף, שבה נאמר: "וישובו המים ויכסו את הרבא ואת הפרשים וכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד" (שם יד כ"ח), לבין מלחמת עמלק, בה הצליחו ישראל רק להחליש את עמלק, ובעצם, המלחמה לא הסתיימה לחלוטין - "מלחמה לה' בעמלק מדור דור". מלחמת עמלק אירעה כמה ימים אחרי קריעת ים סוף, ואנו רואים כאן ניגוד מוחלט למה שקרה בים סוף. "שמעו עמים ירגזו חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו אלופי אדום ... נמוגו כל יושבי כנען" (שם טו י"ד-ט"ו). ארבעים שנה לאחר מכן, מתארת רחב לפני המרגלים את הרושם העז שעשתה השמועה על קריעת ים סוף: "כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתם ממצרים וכו' ונשמע ויימס לבבנו לא קמה עוד רוח באיש מפניכם" (יהושע ב י"א-י"ב). ואילו עמלק, איננו מוזכר כלל ממה שקרה זה עתה בים סוף וביציאת מצרים, ומעז לבוא ממרחקים להילחם בישראל.

לפנינו חידה היסטורית בלתי מובנת: איך יכלה מלחמת עמלק להתרחש על רקע קריעת ים סוף? זו אכן היתה הנקודה שהפליאה את יתרו. הוא שמע על מלחמת עמלק ותוצאותיה, והתקשה להבין זאת על רקע קריעת ים סוף. לשם כך הוא בא מרחוק. וכאשר בא, למד לדעת את דרכי ההנהגה האלוקית המיוחדת ביחס לעם ישראל. אין הקב"ה מאפשר לישראל שינחו על זר דפנה אחרי יציאת מצרים, כאילו שנפתרו כל הבעיות. עם ישראל חייב להיאבק, להילחם תמיד, זה גורלו. הוא חייב תמיד להסתכל למעלה, כלפי ידיו המורמות של משה, ולשעבד ליבו לאביו שבשמים. עובדה זו כה יסודית בהוויית עם ישראל, עד שכל גר שבא להתגייר ולהצטרף לעם ישראל אומרים לו בין השאר: דע לך שגורלו של עם ישראל הוא מיוחד - הם "אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות", כדברי הגמ' ביבמות (בדף מ"ז), וכפי שכתב הרמב"ם: "שאינו יכולין לקבל רוב טובה בעולם הזה כאומות, שמא ירום לבם... כענין שנאמר: 'וישמן ישרון ויבעט' (הלכות איסורי ביאה יד/ד). יתרו, שהתגייר בסופו של דבר, היה צריך לדעת דבר זה לפני שהצטרף לעם ישראל - מאבק מתמיד עם עמי הסביבה היה גורלו של עם ישראל מאז עלה ממצרים, ולאורך תקופת הבית הראשון והשני. כאשר בימי השופטים שקטה הארץ ארבעים שנה, הדבר צויין והודגש במקרא: 'ותשקוט הארץ ארבעים שנה'.

15. הרמב"ן
ועם כל זה אני שואל, על הדעת הזו כשאמר הכתוב וישמע יתרו כל אשר עשה ה' למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, ולמה לא אמר ששמע מה שעשה למשה ולישראל במתן התורה שהוא מהנפלאות הגדולות שנעשו להם, כמו שאמר (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמוהו, השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי: וכשאמר ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך (פסוק ח), ואמר יתרו מזה עתה ידעתי כי גדול ה' (פסוק יא), למה לא ספר לו מעמד הר סיני, וממנו יודע כי השם אמת ותורתו אמת ואין עוד מלבדו, כמו שאמר (דברים ד לה לו) אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו, מן השמים השמייעך את קולו וגו' ...

והקרוב אלי לתפוש סדר התורה שבא קודם מתן תורה בהיותם ברפידים, כמו שאמרו במכילתא (כאן) רבי יהושע אומר מלחמת עמלק שמע ובא, שהיא כתובה בצדו, ונסע עמהם מרפידים אל הר סיני. והכתוב (פסוק ה) שאמר אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלהים, ענינו כי היה הר סיני בדרך מדין קרוב משם, שהרי משה הלך שם לרעות צאן מדין (לעיל ג א), ובאהרן אמר ויפגשו בהר האלהים (שם ד כז). והנה יתרו יצא עם בתו והבנים ממדין ובאו אל הר סיני, ומשה היה ברפידים שהוא מקום אחד במדבר סין, שהכתוב אמר (לעיל טז א) ויסעו מאלים ויבואו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אלים ובין סיני, לומר כי מדבר סין מגיע עד הר סיני, ... והנה יהיה פירוש הכתוב ויבא יתרו חותן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חונה שם ויבא אל הר האלהים, כי אל ההר בא ושם עמד, ... ומן ההר שלח אליו אני חותנך יתרו בא אליך, ויצא אליו משה.

יחזקאל יתרו – האם יתרו התגייר **16. מסכת סוטה דף י"א א'**

א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה (י"הבה נתחכמה לוי) בלעם ואיוב ויתרו בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית...

17. רש"י

יחזקאל יתרו - וישמח יתרו זהו פשוטו (סנהדרין צד) ומ"א נעשה בשרו חדודין חדודין מיצר על אבוד מצרים היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה

18. מדרש שמואל י"ב

לך תכה זה עמלק. ופתי יערים זה יתרו אמר ר' יהודה בר סימון, מוכתב היה באסרטיא של עמלק, וכיון שנפל בא ונתגייר. הדא היא דכתיב, (שמות יח) וישמע יתרו כהן מדין

19. מדרש תנחומא

"ויחזקאל יתרו - אל תקרי ויחזקאל אלא ויהד שנעשה יהודי" מי הוא זה שבא ונתגייר והיה גר של אמת? זה יתרו, שנאמר: וישמע יתרו:

20. בעל הטורים

"ויחזקאל - לשון יחוד ה', שנעשה יהודי"

21. שמות רבה כ"ז, ב'

אמר לו הקב"ה (- למשה): אדם זה שבא אצלי לא בא אלא לשם שמים, ולא בא אלא להתגייר, אף אתה קרבהו, אל תרחיקהו. מיד ויצא משה לקראת חתנו'. אמרו: יצא משה - יצא אהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל, ויש אומרים, אף ארון יצא עמהם

22. ירמיה ט"ז, יט

"אליך גויים יבאו מאפסי ארץ ויאמרו: אך שקר נחלו אבותינו, הבל ואין בם מועיל."

23. אברהם קריב בספרו "מסוד חכמים"

יתרו היה בקדמת הימים, בעצם ראשיתו של עם ישראל, התא הראשון של אחרית ימים... ממשיכיו של יתרו בתחום המקרא הם רחב ונעמן שהכירו גם הם בא-לוהי ישראל, והם הסנוניות היחידות אחריו שבישרו את האביב הרחוק של אחרית הימים.

14. האבן עזרא
ולפי דעתו, שלא בא רק בשנה השנית אחר שהוקם המשכן, כי כתוב בפרשה עולה וזבחים לאלקים (פסוק י"ב) ולא הזכיר שבנה מזבח חדש. (כלומר לא משמע מהכתוב שהמזבח שעליו זבח יתרו היה מזבח חדש אלא מזבח קיים, וכמו כן אין להניח שיתרו הקריב על המזבח שבנה משה אחר מלחמת עמלק מכיוון שלא נראה מהכתוב שמזבח זה היה מיועד לעולות וזבחים) ועוד, כתיב והודעתיו את חוקי האלהים ואת תורותיו (פסוק טז), והנה זה אחר מתן תורה העד נאמן על דברי, כי כן כתיב, (פסוק ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלהים (וראב"ע פרש פסוק זה: כי ימים רבים חנה שם, כלומר זמן הווה מצוין פעולה ממושכת כתיאור מצב. וזה מן ההכרח שהיה אחר מתן תורה).... והנה דברי משה יוכיחו, שאמר בפרשת אלה הדברים (דברים א' ו-ז) ה' אלהינו דבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה פנו וסעו לכם, והנה זה הזמן היה קרוב למסעם (מחורב בשנה השנית), והוא אמר (כלומר משה אומר בספר דברים), ואמר אליכם בעת ההיא לאמר (דברים א' ט"ו) לא אוכל לבדי שא אתכם כי השם הרבה אתכם והנכם היום כוכבי השמים לרוב, ... ובעבור שאתם רבים לא אוכל לבדי שא אתכם, והוצרכתי לתת עליכם שרי אלפים ושרי מאות, זאת היתה עצת יתרו שנתן לו ממחרת בואו למדבר סיני, על כן אמר משה לחובב, שהוא יתרו, כמו שפירשנו, נוסעים אנחנו (במדבר י' כ"ט) והוא השיב, לא אלך, כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך (במדבר י' ל). וזהו וישלח משה אל חותנו וילך לו אל ארצו (להלן פסוק כ"ז) ...

ועתה אפשר למה נכנסה פרשת יתרו במקום זה, בעבור שהזכיר למעלה הרעה שעשה עמלק לישראל, הזכיר כנגדו הטובה שעשה יתרו לישראל, וכתוב ויחזקאל יתרו על כל הטובה (פסוק ט"ו) ונתן להם עצה טובה ונכונה למשה ולישראל, ומשה אמר לו, והיית לנו לעינים (במדבר י' ל"א) והטעם שהאיר עיניהם. ...